

ИЗВЕШТАЈ СА ОКРУГЛОГ СТОЛА ОДРЖАНОГ НА БРОДУ „ЗЛАТНО СРЦЕ“ 20. IV 2017.

Издавачка кућа „Нова школа“, која се већ више од двадесет година, између осталог, бави и издавањем дечјих школских часописа организовала је 20. IV 2017. године округли сто на тему *Место и улога дечје штампе у реализацији образовног програма у основној школи*, чији је циљ био да тренутни и бивши издавачи дечјих школских часописа, писци за децу, универзитетски професори, наставници, учитељи, новинари и представници Завода за унапређивање образовања и васпитавања и Министарства просвете, науке и технолошког развоја понуде своја виђења, како значаја дечје школске штампе, тако и начина на који би се она могла вратити у школе, без чега јој нема опстанка. У публици су се нашли махом књижевници (међу њима и председник Српског књижевног друштва Славољуб Марковић) и учитељи, као они који осећају највећу одговорност према будућем образовању и култури нових нараштаја.

У уводном делу округлог стола је констатовано како је криза читања међу младима евидентна, а финансијске моћи њихових родитеља су у опадању, као и да су наставници немотивисани, често и спречени да на себе преузму одговорност препоручивања оваквог штива ученицима, што за последицу има гашење дечјих школских часописа. Ипак, као оно што највише угрожава опстанак дечје штампе на српском језику (јер се часописи на језицима мањина финансирају из државног буџета) јесте важећи *Закон о уџбеницима* који у школама забрањује плаћање у готовини, чиме су се изгубили многи садржаји корисни за децу, па и дечји школски часописи. Упркос томе што је Министарство просвете издавачима дало мишљење којим се дозвољава коришћење дечјих часописа у школи, многи директори су дечјој штампи затворили врата уз тврдњу да је „*Закон старији од Министарства*“. Будући да ни школе за школске библиотеке не откупљују дечје часописе, више и не постоји начин да они допру до својих читалаца.

Као проблем је истакнуто и то да дечји школски часописи, иако се поред тема из образовања и културе баве и информисањем ученика (репортаже о школама, вести о појединим акцијама, интервјуи са ученицима) не могу да буду регистровани као медиј, па самим тим ни да учествују на конкурсима за суфинансирање пројеката Министарства културе и информисања.

Први излагач био је др **Ивко Николић**, професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, који се концентрисао на то да истакне корисност

постојања дечје школске штампе, али и да нагласи како они морају да изгледају атрактивно и динамично, да обилују добрим илустрацијама и стриповима, како би актуелне садржаје који се односе на најновија достигнућа у науци, култури, спорту и друштву приближили деци и младима. Кроз часописе се овакви садржаји усвајају спонтано и ненаметљиво. Сем тога, дечји школски часописи омогућавају и афирмацију деце. Уједно, они су и средство информисања ученика.

На излагање професора Николића надовезао се, **учитељ Бојан Мишић** који је у корист дечје штампе рекао да она подиже ниво писмености и опште културе ученика, којима предочава како уџбеници нису једини извор сазнања, да обликује естетски укус, информише и учествује у васпитно-образовном систему. Ово штиво је значајно и за учитеље. На основу анкете коју је спровео пишући научни рад на ову тему, испоставило се да 90% учитеља користи дечје часописе за припрему реализације часа (углавном већи број различитих часописа), а користе их и у самој реализацији, најчешће приликом обнављања и утврђивања, али и приликом обрађивања наставних јединица. У одељењима у којим сви ученици узимају часопис, они се користе и за израду домаћих задатака. Гашењем дечјих часописа гасе се и пројекти које су их пратили: „Нова школа“ организује излет у Истраживачку станицу „Петница“ за ученике награђене на конкурсима „Научни есеј“, „Витез“ има свој фестивал „Витезово пролеће“. А већ смо остали без фестивала деце песника у Савином селу који је организовао „Невен“ док је излазио и популарног квиза на телевизији за који је била заслужна „Национална географија јуниор“.

Александар Мијалковић, који истовремено ради као наставник српског језика и као школски библиотекар у две школе у Инђији нагласио је да би било

веома лоше да се само зато што је *Закон* такав какав јесте одбацује нешто за шта се сви слажу да је корисно. Спровodeћи анкете међу ученицима старијег основношколског узраста школа у којима ради дознао је да чак 20% ученика чита „жуту штампу“, а потом комерцијалне часописе за младе који се могу наћи на киосцима. Тек на трећем месту се налази дечја школска штампа. Овај наставник тврди да су деца наше огледало и да немају читалачке навике јер у раном узрасту немају прилике да виде своје родитеље како читају. Сем тога, друштвено окружење данашње деце и омладине се не може поредити са неким ранијим, па и часописи треба томе да се прилагођавају, стављајући део текста или најаве на интернет.

Да они којима су дечји школски часописи намењени не би били запостављени, учествовао је и петнаестогодишњи **Марко Павковић**, који је прошле године објавио збирку песама *Осмогодишње путовање (за седам година)*. Он је рекао да дечји школски часописи пружају деци самопоуздање и да никада неће заборавити радост када му је као трећаку по први пут објављена песма у часопису *Школарац*, што му је било подстрек да настави са писањем. Равноправно се укључујући у разговор, он је додао да деца и млади нису увек у стању да препознају шта је за њих корисно, и да је због тога неопходно да им дечје школске часописе препоручи неки ауторитет (родитељ или наставник). Иначе ће се одредити за интернет, а тамо су препуштени сами себи, јер нема никога ко ће за њих да бира садржаје или их препоручује.

Књижевница Гордана Малетић, уредница *Данице за младе*, алманаха који издаје Вукова задужбина осврнула се на историјат часописа за децу у Србији. Први дечји часопис *Невен* појавио се у XIX веку, а за њим и други. Ови часописи

су били дидактички и пропагирали родољубље и лепо понашање. Од 1931. године постоји и подлистак *Политике за децу* у ком се појавио први стрип о Мики Мишу, касније и *Политикин забавник*. Међутим, данас је остао веома мали број дечјих часописа, па писци за децу осим што сарађују са поменути алманахом, сарађују још само са часописима за децу намењеним националним мањинама, јер они редовно излазе, будући да су суфинансирани. Зато су неопходна већа улагања у часописе, јер они утичу на подизање нивоа опште културе. Због малог броја дечјих школских часописа који редовно излазе у Србији, писци нису у прилици да често у њима објављују, па су упућени на неке часописе који излазе у земљама окружења, нпр. у *Бијелој пчели*, која излази у Загребу. „Не можемо се изговарати тиме да деца неће да читају. Она су наша слика, наш одраз у огледалу, зато треба да се запитамо шта смо им пружили,“ рекла је Гордана Малетић.

Божидар Пешев, књижевник, бавио се дуго и послом библиотекара, користећи се тим искуством, тврди да је проценат оних који читају исти данас, као и у неким прошлим временима и износи око 10%. Њега више од кризе читања брине функционална неписменост младих, што може имати далекосежне негативне последице. Зато сматра да се нешто мора мењати на пољу опште културе и образовања. Нису криви само деца и родитељи, криви су, нажалост, и наставници. Обилазећи, као писац за децу и младе, основне и средње школе, јасно му је колико ученици знају и колико су заинтересовани чим види (не)заинтересованост онога ко им предаје. Наравно, часописи за децу, па и сами писци, морају се прилагођавати новим нараштајима, како би их што више заинтересовали.

Радио Нови Сад је једини медиј који се након апела издавача дечје штампе заинтересовао за ову тему и пружио им подршку, па је тако на овом округлом столу узела учешћа и **уредница дечјег програма овог радија Мирјана Петрушић** која је говорила о улози дечјих часописа у мајчинском и радијском свету.

Они су светионици на путу одрастања, велика подршка свету детињства и начин да се развије љубав према писаној речи. „Свако дете треба да има подједнака права на развој, и да свако дете у школској клупи треба да добија обавезно и дечји часопис, јер то пружа могућност за подједнак развој и могућност надоградње стеченог знања. Као мајка троје деце, али и професионалац у медијима, аутор и новинар сматрам да се свим силама морамо борити да се у свеопштој медијској и шунд литератури ниједан дечији часопис, које сматрам основом медијске писмености код деце, не угаси“, рекла је Петрушић. Зато је потребно што више о проблемима са којим се сусрећу ови часописи говорити у медијима, све док не буду решени. Она сматра да је једино могуће решење „да сва деца имају обавезу претплате на школски часопис, као и да Министарство угађеним породицама донира претплату на часопис. Тако неће бити ни подела међу децом која ће имати једнаку могућност за напредак и надоградњу неизоставног дела допуне наставног процеса“.

У име Завода за унапређивање образовања и васпитања присутнима се обратила **Лела Брдар, саветница за наставу српског језика**. Она је разматрала начине на које би кроз пројекте ЗУОВ-а дечји часописи могли да се врате у школе, где им је и место или заузму више простора, тамо где се већ користе. Будући да су дечји школски часписи заступљени у школским програмима за српски језик и лектуру то им отвара врата школа. Чим их програм помиње, наставници их могу користити. У педагогији постоји тенденција да се не учи само из уџбеника, већ и из других извора, а часописи су један од њих. Било би добро да се и у програме других предмета уврсти употреба дечјих школских часописа, јер они имају толико широк спектар тема које обрађују да би уз сваки предмет могли да се промовишу. Зато саветнике за школство треба темељније упознати са дечјом штампом. У

савременим уџбеницима после лекције се наводи литература која говори о тој теми. На списку литературе требало би да се нађу и дечји часописи. Госпођа Брдар је раније била саветник за библиотекарство. Пре три године је учествовала у изради предлога *Правилника о нормативу простора, опреме и наставних средстава*, који је између осталог прописивао шта треба да садржи школска библиотека. На том списку се нашло и то да свака библиотека мора да набавља 10 до 15 различитих часописа, а колико примерака, зависи од величине школе. Будући да се дечји школски часописи налазе на том списку не постоји законска препрека да их школе набављају. Додуше, овај је документ пре три, четири године послат на објављивање, али ни до данас није објављен. Сумирајући своје излагање, госпођа Брдар је подвукла да се дечји часописи могу вратити у школе кроз садржаје школских програма за све предмете и кроз *Правилник о нормативу простора, опреме и наставних средстава*.

По први пут се и Министарство просвете, науке и технолошког развоја одазвало и послало свог представника, **Тијану Глушицу из сектора за основно образовање**, која је говорила у име помоћнице министра Весне Недељковић. Иако већина директора основних школа забрањује продају дечјих школских часописа, позивајући се на страх од казни прописаних *Законом о уџбеницима*, из Министарства просвете тврде да не постоје препреке за дистрибуцију часописа у школи. Сем тога, на основу члана 51 *Закона о основама система* регулисана је аутономија основне школе. Свака школа, по том основу, може да остварује сарадњу са другим институцијама у циљу подизања образовног система. Зато не постоје препреке да се часописи нуде по школама, нити да их наставници у реализацији програма користе, обогаћујући тиме свој рад. Треба створити друштвену климу за коришћење дечјих часописа, јер проблем стварају и родитељи који се буне због додатних издатака, као и директори који под тим притиском не допуштају препоручивање дечјих часописа. Министарство у овом тренутку једино што може је да уради јесте да да препоруку за часописе, као што је даје за све друге програме и наставна средства.

На округлом столу вођена је жива дискусија о томе да ли дечји школски часописи имају алтернативу и шта понудити младима, уколико им ускратимо овај вид штампе. Гордана Малетић, уредница *Данице за младе*, рекла је да смо сведоци једног парадокса: на једној страни дечји школски часописи одумиру, а са друге, деца их воле, о чему сведочи озбиљност с којом приступају стварању школских часописа који излазе једном годишње, најчешће у електронској форми и који не

могу заменити дечју школску штампу, у чему су сви сагласни, као и у томе да је добро да постоје и електронске верзије дечјих часописа, али да оне не могу заменити штампано издање.

Директор Нове школе, Тодор Ћук је нагласио да је у овом тренутку највећи проблем дечје штампе то што се наша изван *Закона о уџбеницима*, који се може тумачити и тако да је забрањена продаја у школама, а школске библиотеке приликом откупа нису уврстиле и дечје школске часописе. На то је представница Министарства просвете рекла да је од средстава које Министарство одваја за обезбеђивање бесплатних уџбеника за социјално угрожене, као и за треће и свако следеће дете у породици остало новца, који је преусмерен на опремање школских библиотека, али часописи нису стављени на листу за откуп из практичних разлога. Књиге могу да се користе дуже, да их користи више ученика, а по часописима се пише. Али то не значи да ће се тако поступати и у будућности. На то се надовезала новинарка Радио Новог Сада, која сматра да би било неопходно да се часописи нађу на списку откупа за библиотеке и то не само школске, већ и све оне које за читаоце имају децу, као и одрасле који раде са децом: педагоге, васпитаче, учитеље, наставнике и професоре. Дечји часописи су документ једног времена, који може да буде од користи и будућим генерацијама. Зато би у библиотекама морала постојати јединствена база свих дечјих часописа у Србији.

Учитељ Бојан Мишић је објаснио како се учитељи и наставници налазе у стисци између МПНТР-а и родитеља, који би се побунили када би се од њих изричито тражило да сви ученици буду претплатници неког часописа. Они, који су најпозванији да децу упуте на дечје школске часописе немају слободу да то и учине. У том погледу потребно им је дати већу аутономију. Тада би и и слика нашег школства била другачија и употреба часописа у настави неупоредиво већа.

Нажалост, Министарство културе и образовања није послало свог представника, па су сви присутни, а и шира јавност остали без одговора зашто у Србији дечји школски часописи не могу да буду регистровани као медиј, иако је у Војводини то могуће. Није био присутан ни **Ђорђе Вукмировић, новинар и саветник покрајинског секретара за информисање**, али је његов говор о позитивним примерима праксе покрајинског секретаријата из једне радио емсије с краја прошле године пуштен, како би се показало да се ипак може нешто предузети, само уколико се то жели. Ни представници Уницефа нису били у могућности да присуствују округлом столу, али је **Ирена Латинковић из образовног програма Уницефа у Србији** послала и-мејл са порукама подршке: „У потпуности делимо мишљење у вези са правима, како деце, тако и родитеља и

других актера у образовном процесу, на квалитетно и доступно информисање. Верујемо да је важан опстанак и улога образовних часописа у васпитању и образовању деце и ученика и да се њима додатно подстиче њихова креативност.“

Судећи по округлом столу *Место и улога дечје штампе у реализацији образовног програма у основној школи*, сви његови актери су се сложили да су дечји школски часописи незаменљиви, да су од велике користи свим учесницима у процесу образовања, а посебно ученицима, да им је место у свим библиотекама намењеним деци и младима, а нарочито у школским, као и у томе да би било недопустиво прогнати их из школа. Да ли ће то и на реалном плану изменити нешто, да ли ће се заиста наћи начин да се дечји часописи врате у школе, а самим тим и у руке својих читалаца – ученика, остаје нам да видимо. Уколико све остане само на разговору, похвалама и лепим жељама, малобројни преостали дечји часописи у Србији доживеће тужну судбину *Тик-Така*, *Дечјих новина*, *Змаја* или *Бачког доба*, а наша деца ће остати без важног сегмента свог одрастања.

модератор: Драгица Ивановић, књижевница